

Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. Основні етапи становлення емпіричної соціології

Тема 1. Виникнення і розвиток емпіричної соціології

1. Місце та роль емпіричної соціології в системі соціологічного знання.
2. Передумови виникнення емпіричної соціології: історичні, соціокультурні й методологічні.
3. Емпіричні соціальні дослідження і їх роль в інституціоналізації емпіричної соціології.

Тема 2. Становлення емпіричної соціології в Західній Європі

1. Вихідні позиції емпіричної соціології у Франції

- Огюст Конт - засновник позитивістської соціології
- Адольф Кетле - автор статистичної «соціальної фізики»
- Емпірична соціологія Фредеріка Ле Пле
- Концепція соціального факту Е. Дюркгейма та її емпіричне обґрунтування в роботі «Про самогубство»

2. Зародження емпіричної соціології в Англії

- Ч.Бут «Життя і праця населення Лондона» - вихідні завдання і практика масових соціальних обстежень
- Перші спроби використання вибіркового методу в соціальному обстеженні А.Баулі
- Г. Спенсер і його підхід до обґрунтування методології нової науки про суспільство.
- Опора на факти в роботі «Основи соціології»

3. Емпірична соціологія в Німеччині.

- Дослідження М. Вебера, Ф. Тьонісу. Концептуалізація поняття «емпірична соціологія»

Тема 3. Американська емпірична соціологія

1. Формування методологічних позицій і методів дослідження в американській соціології. Чиказька школа та її роль у становленні емпіричної соціології
2. Уільям Томас та Флоріан Знанецький «Польський селянин в Європі та Америці»: методологія і методи дослідження.
3. Виникнення індустріальної соціології Е. Мейо і Хоторнській експеримент: вихідні позиції і основні результати. Методи досліджень
4. «Середнє місто» подружжя Лінд. Мета і завдання дослідження, методи збору інформації
5. С. Стауффер «Американський солдат». Основні завдання дослідження, використання кількісних методів аналізу інформації
6. П. Лазарсфельд і його роль в розвитку емпіричної соціології
7. Вільям Уорнер «Янки-сіті», методологія і методи дослідження, основні результати

8. Вивчення громадської думки, маркетингові дослідження. Використання методів емпіричної соціології в електоральних опитуваннях Дж. Геллап, Е.Роупер, А.Крослі

Розділ 2. Програма соціологічного дослідження

Тема 4. Методологія соціологічного дослідження

1. *Методологія, методи, процедура і техніка у соціологічному дослідженні.*
Методологія соціологічного дослідження: філософська та соціологічна складова. Поняття про метод, техніку, процедуру й методику в соціологічному дослідженні.

2. *Розвиток емпіричної соціології та становлення класичних принципів вивчення суспільства.*

Особливості європейської емпіричної соціології. Кількісний підхід у соціологічному дослідженні. Критерії наукового знання.

3. *Якісний підхід до соціології, його передумови та основні риси.*
Передумови становлення якісного підходу.

Теоретичні витоки якісного підходу в соціологічному дослідженні:

- Концепція розуміння в роботах В. Дільтея та Г.Зіммеля
- Проблема розуміння і категорія соціальної дії в працях М. Вебера
- Прагматизм в соціології
- Символічний інтеракціонізм Дж.Г.Міда і Г.Блумера
- Феноменологічна соціологія
- Етнометодологія Г. Гарфінкеля

4. *Порівняння методології і методів кількісного та якісного підходів до дослідження соціальної реальності.*

Теоретико-методологічна база двох підходів. Різні дослідницькі цілі й завдання, одиниці аналізу. Особливості стилю дослідження й фокуса аналізу.

Характеристика способів пізнання, надійності одержуваних даних, основних дослідницьких процедур.

Тема 5. Види соціологічних досліджень

1. Соціальне і соціологічне дослідження.
2. Теоретико-прикладні та прикладні дослідження в соціології.
3. Особливості розвідувальних, описових і аналітичних досліджень в соціології.
4. Пілотажне дослідження.
5. Разові (точкові) дослідження. Монографії.
6. Повторні дослідження та їхні різновиди. Моніторинг.
7. Порівняльні дослідження в соціології.
8. Суцільне і вибіркоче дослідження.
9. Оперативне соціологічне дослідження.
10. Польове і кабінетне дослідження в соціології.
11. Типологія видів дослідження в залежності від методів збору інформації.

12. Види досліджень на основі якісної методології.

Тема 6. Програма соціологічного дослідження

1. *Роль програми в організації проведення соціологічного дослідження.*

2. *Структура та функції програми соціологічного дослідження.*

Методологічна, методична й організаційна функції програми соціологічного дослідження.

Методологічний та процедурний розділи програми соціологічного дослідження.

3. *Обґрунтування проблемної ситуації в соціологічному дослідженні.*

Проблемна ситуація як вихідний пункт соціологічного дослідження. Предметна й гносеологічна сторони соціальної проблеми, їхній взаємозв'язок.

4. *Об'єкт та предмет, цілі та завдання соціологічного дослідження.*

Поняття об'єкта соціологічного дослідження й умови його вибору. Поняття предмета дослідження й принципи його уточнення. Формулювання цілі соціологічного дослідження. Завдання соціологічного дослідження.

5. *Емпірична інтерпретація основних понять.*

Теоретична та емпірична інтерпретації понять. Операціоналізація понять. Пошук емпіричних індикаторів.

6. *Роль та основні види гіпотез у соціологічному дослідженні.*

Роль гіпотези в соціологічному дослідженні. Види гіпотез по ступені спільності припущень: вихідні гіпотези й гіпотези-наслідки; по ступені розробленості й обґрунтованості: первинні й вторинні; по змісту припущень: описові та пояснювальні. Загальні вимоги до формулювання гіпотез у соціологічних дослідженнях.

Тема 7. Вимірювання соціальних процесів

1. *Особливості вимірювання в соціології.*

2. *Основні типи шкал та їх можливості.*

○ Типи шкал:

● Номінальні шкали;

● Порядкові шкали;

● Метричні шкали.

○ Перетворення шкал

○ Види представлення та візуалізації шкал

3. *Критерії надійності процедур вимірювання соціальних процесів:*

● Обґрунтованість (валідність);

● стійкість;

● точність;

● правильність.

Розділ 3. Вибірковий метод та організація соціологічного дослідження

Тема 8. Організація вибіркового соціологічного дослідження

1. *Використання вибіркового методу у соціології. Основні поняття вибіркового методу.*

Використання вибіркового методу у соціології.

Основні поняття вибіркового методу: вибіркоче дослідження, генеральні параметри, помилка вибірки, репрезентативність, вибіркова сукупність, основа вибірки, одиниці відбору, одиниці спостереження, об'єкти репрезентації, одноступенева вибірка, багатоступенева вибірка, дисперсія, довірчий інтервал.

2. *Репрезентативність та помилка вибірки у соціологічному дослідженні.* Репрезентативність вибіркової сукупності, її основні критерії й способи контролю. Розрахунок помилки вибірки й величини довірчого інтервалу. Причини виникнення помилок вибірки й способи зниження їхнього рівня. Помилка вибірки: випадкові й систематичні.

3. *Визначення об'єму вибіркової сукупності.*

- Статистичні вимоги
- Аналітико-статистичні вимоги
- Організаційно-економічні вимоги

Тема 9. Способи формування вибіркової сукупності

1. *Основні характеристики вибіркової сукупності та типологія способів її формування.*

Способи формування вибіркової сукупності.

Техніки формування вибіркової сукупності.

2. *Імовірнісні методи формування вибіркової сукупності.*

Проста випадкова вибірка. Визначення кроку відбору. Систематичний відбір при проектуванні імовірнісних вибірок. Стратифікована вибірка. Кластерна вибірка.

3. *Прості та складні схеми побудови вибірки.*

Багатоступінчаста вибірка. Маршрутний метод.

4. *Невипадкові методи відбору одиниць вибіркової сукупності.*

Квотна вибірка. Вибір критеріїв для формування квотної вибірки. Цілеспрямований відбір. Відбір «першого зустрічного». Організація вуличного опитування. Відбір методом «Снігової кулі». Відбір «бажаючих брати участь». Метод «основного масиву».

5. *Досяжність респондентів. Контроль і ремонт вибіркової сукупності.*

Фактори, які ускладнюють досяжність респондентів. Response rates. Контроль і ремонт вибіркової сукупності.

Тема 10. Організація соціологічного дослідження

1. *Основні принципи організації соціологічного дослідження. План науково-дослідницьких робіт.*

План науково-дослідницьких робіт: заходи, терміни виконання, відповідальні за виконання, очікувані результати. Основні поняття: процедура, інструментарій, польова робота, етапи соціологічного дослідження.

2. *Етапи проведення соціологічного дослідження.*

- Підготовчий етап;
- Етап збору даних;
- Етап обробки, аналізу та представлення отриманих даних.

3. *Організація збору даних у соціологічному дослідженні. Контроль якості збору даних.*

Основні стратегії організації збору даних. Технологія самостійної організації збору даних. Роль інтерв'юера у проведенні дослідження. Організація роботи мережі інтерв'юерів. Розрахунок кількості інтерв'юерів. Основні етапи процесу збору даних. Етапи та особливості проведення інструктажу інтерв'юерів. Інструкція інтерв'юера та маршрутний лист. Основні методи та види контролю якості збору даних.

4. *Організаційно-економічні основи проведення соціологічного дослідження.* Можливі джерела фінансування теоретико-прикладних та прикладних досліджень. Визначення сукупної вартості дослідження. Вартість прикладного дослідження. Розрахунок кошторису. Додаткові витрати.